

ความรู้ และการปฏิบัติของผู้ดูแลเด็ก เกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

รศ.ดร. จีระพันธุ์ พูลพัฒน์

บทคัดย่อ

การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เติบโตไปเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพ สมบูรณ์พร้อมทั้งสติปัญญา กาย และใจ ผู้ที่ทำงานกับเด็กปฐมวัยจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ผู้ดูแลเด็กเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดูแล และให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย ผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาความรู้และการปฏิบัติของผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ใน 5 ด้าน คือ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง โดยใช้แบบวัดความรู้และแบบสอบถามการปฏิบัติ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ดูแลเด็ก ในสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 223 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย และสรุปนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยาย

ผลวิจัยพบว่า ผู้ดูแลเด็กมีความรู้มากที่สุด คือ การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง คิดเป็นร้อยละ 94.17 และมีความรู้น้อยที่สุด คือ การสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 10.76 มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในเรื่อง สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ระหว่างเด็ก คิดเป็นร้อยละ 91.50 และมีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ ในเรื่อง จัดประสบการณ์หรือใช้สื่อที่ซับซ้อนมากขึ้น เมื่อเด็กทำได้แล้ว เปิดโอกาสให้มีการทบทวนหรือทำซ้ำ คิดเป็นร้อยละ 29.60

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะให้จัดโปรแกรมการอบรมแก่ผู้ดูแลเด็ก เพื่อพัฒนาความรู้และการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ทั้ง 5 ด้าน

คำสำคัญ ผู้ดูแลเด็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

**Caregivers' Knowledge and Practice of
Developmentally Appropriate Practice for Young Children**

Cheerapan Bhulpat, Ph.D

Abstract

Those who work with young children need to have the knowledge and practices that are in accordance with child development in order to cultivate them to become a good citizen with desirable qualities and complete in body and mind. Caregivers are one of the groups of people that play a significant role in caring and educating young children. The researcher, therefore, was interested in studying the knowledge and practice of caregivers concerning the developmentally appropriate practice in 5 areas: creating appropriate environment for learning, teaching to foster development and learning, developing appropriate curriculum, assessing children's development and learning, and building parent-school relationship. A set of test and a questionnaire form concerning the knowledge and practice of the issue was used to collect data from 223 caregivers under the jurisdiction of the local administrative organization. The data was analyzed using frequency, percentage, and mean and presented by description.

The results indicated that the area that the caregivers were most knowledgeable (94.17%) was building parent-school relationship while the area that they showed the least knowledge (10.76%) was teaching to foster child development and learning. In practice, the area that showed as being practiced the most was creating appropriate environment for learning, specifically in building a good relationship with and among children (91.50%). On the other hand, the area that was being practiced the least was teaching to foster development and learning, specifically in using or providing more complicated experiences or materials and providing an opportunity to review or repeat previous experiences (29.60%).

Findings from the study suggest that a training program which aims to improve both knowledge and practices in all 5 areas of developmentally appropriate practice for young children is crucial for caregivers' professional development.

Key words: Caregiver, Local Administrative Organization, Developmentally Appropriate Practice for

Young Children

บทนำ

การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เติบโตไปเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพ สมบูรณ์พร้อมทั้งสติปัญญา กายและใจ ผู้ที่ทำงานกับเด็กปฐมวัย ควรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย Bredekamp (2010) ได้ให้ความหมายของการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ คือ การสอนที่ทำให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก ประสบการณ์ ความสามารถ และความสนใจ ทั้งรายบุคคลและกลุ่ม และช่วยให้เด็กก้าวผ่านสิ่งท้าทาย และบรรลุตามเป้าหมายที่ทำให้เด็กมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พื้นฐานที่สำคัญในการสอนเด็กปฐมวัย คือจะอย่างไรให้เด็กมีพัฒนาการและการเรียนรู้ที่ได้ผลที่ดีที่สุด ดังนั้นการรู้ว่าเด็กเรียนรู้และมีพัฒนาการอย่างไร มีความจำเป็นสำหรับครูปฐมวัย ถ้ารู้จักเด็กมากเท่าไร ก็จะทำงานได้สอดคล้องกับวิธีการคิดและการเรียนรู้ของเด็ก นอกจากนี้ยังได้นำเสนอหลัก 3 ประการที่ควรนำมาพัฒนาในการทำงานกับเด็ก คือ (1) ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก (2) ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กแต่ละคน และ (3) ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ทั้งสามประการนี้มีปฏิสัมพันธ์กันและมีอิทธิพลต่อกัน ดังนั้นจึงพิจารณาในแต่ละประเด็นเท่านั้นไม่ได้ ในเรื่องการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ Gestwicki (1999) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า มีพื้นฐานมาจากการรวบรวมข้อมูลและความจริงเกี่ยวกับเด็ก การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ ไม่ใช่หลักสูตร และไม่ใช้ชุดมาตรฐานที่เข้มงวดกวดขันกำหนดให้นำไปปฏิบัติ แต่ความเป็นจริง คือ เป็นกรอบของความคิด ปรัชญาหรือแนวคิดในการทำงานกับเด็ก (Bredekamp and Rosegrant, 1992 : 4 cited in Gestwicki, 1999)

สำหรับแนวทางในการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กได้ดีที่สุด เป็นแนวทางการปฏิบัติที่ระบุว่าได้มาจากการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และพื้นฐานความรู้ เกี่ยวกับประสิทธิผลของการศึกษาในการดูแลและการให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย โดย NAEYC (2009) ได้นำเสนอแนวทางปฏิบัติไว้ 5 ข้อ คือ

1. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Creating a caring community of learners) สถานศึกษาปฐมวัย เป็นชุมชนแห่งแรกของเด็กนอกบ้าน เด็กจะได้รับการดูแลอย่างไร เด็กปฏิบัติต่อคนอื่นอย่างไร จะมีผลต่อการพัฒนาการของเด็ก ดังนั้นชุมชนมีบทบาทในการจัดโอกาสที่จะส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ให้แก่เด็ก ความสัมพันธ์ เป็นบริบทที่สำคัญ ที่เด็กจะได้สร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับโลกรอบตัว ผ่านการปฏิบัติสัมพันธ์กับสมาชิกอื่นในชุมชนทั้งเพื่อนและผู้ใหญ่ ได้เล่นร่วมกัน สำรวจตรวจสอบทำโครงการร่วมกัน ให้เด็กได้พัฒนาความรับผิดชอบและการควบคุมตนเอง ช่วยให้เด็กแก้ปัญหาได้เอง มีการออกแบบและดูแลสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เพื่อปกป้องสุขภาพและความปลอดภัย ตารางกิจกรรมประจำวันมีความสมดุลของการพักผ่อนและกิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหว มีประสบการณ์นอกห้องเรียน บรรยากาศทางสังคมและอารมณ์โดยรวมเน้นไปในทางบวก ทุกคนรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย และสบายใจ สภาพแวดล้อมมีความเป็นพลวัต ได้พบเห็นการใช้ภาษาแม่และวัฒนธรรมสะท้อนอยู่ในการปฏิสัมพันธ์ประจำวัน และกิจกรรมในห้องเรียน

2. การสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ (Teaching to enhance development and learning) การสอนที่เป็นการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ ต้องมีความสมดุลระหว่างประสบการณ์จากการชี้แนะของผู้ใหญ่ และเด็กชี้แนะตนเอง ประสบการณ์จากการชี้แนะของผู้ใหญ่ จะดำเนินการไปตามเป้าหมายของครู

โดยเด็กเข้าร่วมในกิจกรรม สำหรับประสบการณ์จากการชี้นำตนเองของเด็ก จะดำเนินการตามความสนใจและการกระทำ/ปฏิบัติของเด็ก โดยมียุทธศาสตร์การสอนของครู เป็นส่วนที่ส่งเสริมสนับสนุน ครูวางแผนสิ่งแวดล้อม กำหนดตารางเวลา และกิจกรรมประจำวันซึ่งช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ให้สอดคล้องกับผลการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก วิธีการที่หลากหลายและช่วยให้เด็กมีความก้าวหน้าต่อไป การวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้เด็กบรรลุเป้าหมายหลัก คือ พัฒนาการด้าน ร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา และได้ศาสตร์การเรียนรู้ภาษา คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ดนตรี พลศึกษา สุขภาพ/สุขอนามัย ครูให้เด็กมีโอกาสนในการเลือกอย่างมีความหมาย ในช่วงกิจกรรมที่ให้เด็กเลือก โดยให้ความช่วยเหลือและแนะนำเด็กในการใช้เวลาในช่วงดังกล่าว

2

3. การวางแผนหลักสูตรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสำคัญ (Planning curriculum to achieve important goals) ในการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ หลักสูตรจะช่วยให้เด็กบรรลุเป้าหมาย โดยดำเนินการผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ รวมถึงการเล่น กลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ การจัดมุม และกิจวัตรประจำวัน โดยคำนึงถึงเด็กปกติและเด็กที่มีความเฉพาะ หลักสูตรต้องมีเป้าหมายที่พึงประสงค์ระบุไว้ และมีความหมายชัดเจน ใช้กรอบของหลักสูตรมาใช้ในการวางแผน เพื่อส่งเสริมประสบการณ์ให้แก่เด็ก ครูควรจะร่วมมือกับครูที่สอนในระดับชั้นเดียวกัน หรือระดับชั้นก่อนหน้านี้ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและการทำงานเพื่อความต่อเนื่องในกลุ่มอายุ และเหมาะสมในการปฏิบัติกับเด็กในแต่ละระดับ

4. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก (Assessing children's development and learning) การประเมินผลช่วยในการวางแผน การนำไปใช้ และการประเมินประสบการณ์ที่จัดให้แก่เด็ก และความก้าวหน้าของเด็กไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ การประเมินเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ผลของการประเมินใช้ในการสื่อสารกับครอบครัวของเด็ก ปรับปรุงประสิทธิภาพของครู การสอนและโปรแกรมการศึกษา วิธีการที่เหมาะสมในการประเมินเด็กในชั้นเรียน คือ การสังเกตเด็กของครู การสัมภาษณ์ การสะสมผลงานของเด็ก และการปฏิบัติงาน ในการทำกิจกรรมจริงๆ การประเมินจะไม่ดูแต่เพียงว่าเด็กทำอะไรได้ด้วยตนเอง แต่ต้องดูว่าทำอะไรได้โดยมีเด็กอื่นหรือผู้ใหญ่ช่วยเหลือ

5. การสร้างความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันกับครอบครัว (Establishing reciprocal relationships with families) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและครอบครัวจะทำให้รู้จักเด็กมากขึ้น การสร้างความสัมพันธ์ทั้งสองฝ่ายต้องเคารพซึ่งกันและกัน ร่วมมือกัน แบ่งปันความรับผิดชอบ และเจรจาตกลงกันในเรื่องความขัดแย้ง เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จและเป้าหมายร่วมกัน มีการสื่อสารสองทางระหว่างกัน ให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โปรแกรมเกี่ยวกับการดูแลและการให้การศึกษาแก่เด็กและให้ผู้ปกครองเป็นแหล่งเรียนรู้ ครูและครอบครัว ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ผ่านการสื่อสารในแต่ละวัน และการสัมมนาที่มีการวางแผนไว้

นอกเหนือจากแนวทางปฏิบัติที่นำเสนอ 5 ข้อ ยังมีข้อสรุปที่น่าสนใจเป็นข้อคิดสำหรับครูเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการทำงานกับเด็กปฐมวัย คือ การเรียนรู้และพัฒนาการจะเกิดขึ้น เมื่อการได้รับประสบการณ์ใหม่อยู่บนฐานที่ว่าเด็กเรียนรู้อะไรแล้ว และที่ทำได้ และเมื่อประสบการณ์การเรียนรู้มีเพียงพอในการรับทักษะ ความสามารถและความรู้ใหม่ การสอนที่มีประสิทธิภาพไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่จะเป็นการ

สอนที่เหมาะสมกับพัฒนาการอย่างตั้งใจ ครูที่ดีจะมีความตั้งใจในทุกสิ่งที่ทำ การจัดห้องเรียน การวางแผน หลักสูตร ยุทธศาสตร์การสอนที่หลากหลาย การประเมินผลเด็ก การปฏิสัมพันธ์กับเด็ก และการทำงานกับครอบครัว ครูที่ตั้งใจ จะมีเป้าหมายและรู้คิดเกี่ยวกับการกระทำของตน และจะดำเนินการสอน เพื่อไปถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ NAEYC (2009) ได้นำเสนอยุทธศาสตร์การสอน 10 ประการ เพื่อประสิทธิผลของการสอน คือ (1) การยอมรับสิ่งที่เด็กทำและพูด (2) การสนับสนุน ให้ทำอะไรอย่างต่อเนื่อง และด้วยความมานะพยายามมากกว่าการพูดกล่าวยกยอ และประเมินสิ่งที่เด็กทำเท่านั้น (3) การให้ข้อมูลย้อนกลับที่ตรงประเด็น มากกว่าการวิจารณ์ทั่วไป (4) การเป็นแบบอย่าง ให้แก่เด็กในเรื่องทัศนคติ วิธีการแก้ปัญหาและการประพฤติปฏิบัติต่อบุคคลอื่น แสดงให้เด็กเห็นมากกว่าเป็นเพียงการบอก (5) การสาธิตวิธีการทำที่ถูกต้อง (6) สร้างสรรค์และเพิ่มความท้าทาย เพื่อให้เด็กได้ทำอะไรก้าวไปข้างหน้าหนึ่งจากที่เคยทำ (7) การถามคำถาม ที่ช่วยกระตุ้นความคิดของเด็ก (8) การให้ความช่วยเหลือ ด้วยการให้แนวทางที่จะช่วยให้เด็กทำงานต่อไปได้จากพื้นฐานความสามารถในปัจจุบัน (9) การให้ข้อมูล ด้วยการให้ข้อมูลความจริงต่อเด็กโดยตรง และ (10) การให้แนวทาง สำหรับการปฏิบัติหรือพฤติกรรมของเด็ก

3

3

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับครู และผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย Richard, Brown and Sanders (2002) ได้นำเสนอข้อมูลไว้ในงานวิจัยว่า งานวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่มีประสิทธิผล พบว่า ครูที่ใช้ยุทธศาสตร์การสอนที่หลากหลาย จะช่วยส่งเสริมทักษะของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด เพราะพื้นฐานของเด็กแต่ละคน ประสบการณ์ พื้นฐานทางสังคมและรูปแบบการเรียนรู้ มีความแตกต่างกัน การใช้วิธีการเดียวจะประสบความสำเร็จกับเด็กบางคน แต่อาจจะล้มเหลวกับเด็กคนอื่น ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของเด็ก ครูผู้บริหารและผู้ปกครอง ต้องร่วมกันรับผิดชอบ เพื่อให้การปฏิบัติเหมาะสมกับพัฒนาการ แต่น่าเสียดายที่นักศึกษามากมายไม่เคยกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย ในทำนองเดียวกัน Kirshenbaum (2000) ได้ให้ข้อสังเกตว่า การปฏิบัติงานทางด้านการศึกษาปฐมวัย มีปัญหาในการทำความเข้าใจและการเชื่อมต่อในการนำการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการมาปฏิบัติเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัย ดังนั้นจึงได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการช่วยเหลือครูระดับวัยอนุบาล ในการนำการปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อเตรียมเด็กวัยอนุบาลให้มีความพร้อมในระดับอนุบาลได้ดีขึ้น กลุ่มตัวอย่างคือ ครู จำนวน 20 คน ในศูนย์พัฒนาเด็กของกองทัพทางตะวันตกของสหรัฐอเมริกา มีวิธีดำเนินการ คือ การฝึกประสบการณ์ให้แก่ครูด้วยหลักสูตรการอบรมที่ประกอบด้วย (1) การอบรม 6 ครั้ง เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กและเรื่องอื่นๆ (2) การศึกษาสำหรับผู้ปกครอง (3) การเยี่ยมห้องเรียน และ (4) การประเมินสภาพแวดล้อมของห้องเรียน ผลที่คาดหวังสำหรับครู คือ การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก การจัดสภาพภายในห้องเรียนที่สนองต่อความสนใจและความต้องการของเด็ก การอธิบายให้คนอื่นรับรู้ และแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ รวมถึงกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในหลักสูตร และอธิบายให้ผู้ปกครองทราบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างไร การศึกษาใช้แบบสังเกตในการเก็บรวบรวมข้อมูล และผลของการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ด้วยการจัดการฝึกอบรม ครูสามารถเตรียมเด็กให้มีความพร้อมสำหรับระดับอนุบาล ได้ตามความคาดหวังของเกณฑ์ที่กำหนด

Hae Kyoung Kim (2011) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อของครูก่อนประจำการ เกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก การให้คำจำกัดความของการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ การ

อธิบายหลักการและคุณลักษณะของการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ ผลการศึกษาพบว่า ครูก่อนประจำการปฐมวัย มีความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการและครูกลุ่มนี้ที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการฝึกอบรมครูจะมีความเชื่อในการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ มากกว่าครูที่เพิ่งเริ่มต้นเข้ารับการฝึกอบรม ถึงแม้จะมีแนวทางปฏิบัติและตัวอย่างการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ ที่เฉพาะเจาะจงลงไป แต่ก็ไม่ใช่นำแนวคิดของการปฏิบัติที่เหมาะสมที่เป็นอุดมคติเฉพาะเจาะจง ครูที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรม สังคม และพื้นฐานทางภาษา อาจมีความเข้าใจที่แตกต่างกัน สำหรับการนำไปประยุกต์และการนำไปใช้สู่การปฏิบัติที่เหมาะสม ความเชื่อที่เกี่ยวข้องมีผลกระทบต่อการทำงานของครูและการปฏิสัมพันธ์กับเด็ก

อรพรรณ บุตรกตัญญู (2542) ได้ศึกษาความเข้าใจและการปฏิบัติของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล ใน 5 ด้าน การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก การสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและนโยบายของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร 100 คน และครู 232 คน จากสถานศึกษา 4 สังกัด ทั้งของรัฐบาลและเอกชน ใน 4 จังหวัด จาก 4 ภาค ของประเทศ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดความเข้าใจ แบบสอบถามการปฏิบัติ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่จบทางด้านการศึกษาปฐมวัย คิดเป็นร้อยละ 63.45 มีประสบการณ์สอน 1 - 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.18 และผ่านการอบรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับชั้นอนุบาล คิดเป็นร้อยละ 84.17 ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 89.65 มีความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล ในด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เรื่องการรายงานผลการประเมิน ความเข้าใจของครูส่วนน้อยร้อยละ 21.55 ในด้านการสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ เรื่องการจัดประสบการณ์หรือใช้สื่อที่ซับซ้อนมากขึ้น เมื่อเด็กทำได้แล้ว เปิดโอกาสให้มีการทบทวนและทำซ้ำ โดยมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดความเข้าใจของครู จากคะแนนเต็ม 32 คือ ค่าเฉลี่ย = 19.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 7.32 สำหรับการปฏิบัติของครูเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล พบว่า ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 93.91 ปฏิบัติในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็ก สิ่งที่ครูยังมีการปฏิบัติน้อย คือ การนำผลการประเมินเด็กไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 46.01

ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น มีจุดเน้นให้เห็นได้ชัดเจนว่า การพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้นเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาการศึกษาในระดับต่อไป และความรู้ความเข้าใจตลอดจนการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กเป็นแนวคิดและหลักการที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก เหมาะสมที่จะนำมาเป็นแนวทางในการทำงานกับเด็กปฐมวัย ในประเทศไทยได้มี ผลงานวิจัยของ อรพรรณ บุตรกตัญญู (2542) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูอนุบาลสอนในระดับโรงเรียนรัฐบาลและเอกชน ที่อยู่ในความดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ยังมีอีก 1 หน่วยงานหลัก คือ กระทรวงมหาดไทย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ดูแลเด็กที่มีอยู่ทุกตำบลทั่วประเทศ และยังไม่ได้มีการศึกษาในเรื่องการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความรู้และการปฏิบัติของผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก

4

4

ปฐมวัย ผลจากการวิจัยน่าจะได้อะไรที่เป็นประโยชน์ในการร่วมมือกันพัฒนาการศึกษาปฐมวัย เข้าสู่มาตรฐานสากลสำหรับทุกหน่วยงานต่อไป

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับความรู้และการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยประเด็นหลัก 5 ด้าน และประเด็นย่อยในประเด็นหลักแต่ละด้าน มีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
ด้านที่ 1 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้	1.1 การส่งเสริมบรรยากาศที่ดีสำหรับการเรียนรู้ 1.2 การส่งเสริมกลุ่มและการตอบสนองความต้องการรายบุคคล 1.3 สิ่งแวดล้อมและตารางเวลา

<p>ด้านที่ 2 การสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้</p>	<p>2.1 ประสบการณ์การเรียนรู้</p> <p>2.2 ภาษาและการติดต่อสื่อสาร</p> <p>2.3 กลยุทธ์การสอน</p> <p>2.4 การจูงใจ และการแนะแนว</p>
<p>ด้านที่ 3 การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม</p>	<p>3.1 หลักสูตรบูรณาการ</p> <p>3.2 เนื้อหาหลักสูตรและแนวคิด</p> <p>3.3 ความต่อเนื่องของพัฒนาการและการเรียนรู้</p> <p>3.4 ความสอดคล้องและประสิทธิผลของหลักสูตร</p>
<p>ด้านที่ 4 การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก</p>	<p>4.1 วิธีการประเมิน</p> <p>4.2 การรายงานผลการประเมิน</p> <p>4.3 การนำผลการประเมินไปใช้</p>
<p>ด้านที่ 5 การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง</p>	<p>5.1 การติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง</p> <p>5.2 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง</p> <p>5.3 การสร้างความรู้และความเข้าใจกับผู้ปกครอง</p>

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ของผู้ดูแลเด็ก เกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติของผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 223 คน จาก 4 ภาค ทั่วประเทศ คือ ภาคเหนือ 50 คน ภาคกลาง 69 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 56 คน และภาคใต้ 48 คน เป็นผู้ดูแลเด็กที่เข้าร่วมโครงการอบรมการจัดประสบการณ์การจัดการศึกษาปฐมวัย ครูผู้ดูแลเด็ก และ ผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี 2557 ในระหว่างวันที่ 18 - 22 กุมภาพันธ์ 2557

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดความรู้ของผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย และแบบสอบถามการปฏิบัติของผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย จัดเป็น 1 ชุด แบ่งเป็น 3 ตอน ตามกรอบแนวคิดการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของ อรรถพรณ บุตรกัตัญญ (2542) ซึ่งได้มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการนำไปทดลองใช้และหาค่าสถิติตามกระบวนการวิจัย รายละเอียดของเครื่องมือมีดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบตรวจสอบรายการและเติมข้อมูลเกี่ยวกับ สถานภาพ อายุ เพศ การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน สังกัดของที่ทำงาน การเข้ารับการอบรม และความรู้สึกเกี่ยวกับวิชาชีพครูปฐมวัย มีจำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบวัดความรู้ของผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย มีจำนวน 32 ข้อ คำถามเป็นสถานการณ์ ให้ผู้ตอบตัดสินใจเลือกคำตอบที่ถูกที่สุด 1 คำตอบ จาก 5 ตัวเลือก ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน คะแนนเต็ม 32 คะแนน โดยคำถามและคำตอบทั้งหมดจะครอบคลุม การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย 5 ด้าน ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

ตัวอย่าง แบบวัดความรู้ ด้านที่ 2 การสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้

ที่มุมไม้บล็อกน้องนัทกับน้องนันทากำลังนำบล็อกขนาดต่างๆ มาเรียงกัน ครูแววตาเห็น จึงเดินเข้าไปถามทั้งสองคนที่กำลังทำอะไรอยู่ เด็กทั้งสองคนตอบว่ากำลังสร้างเมือง ถ้าท่านเป็นครูจะปฏิบัติอย่างไร

17. ท่านจะทำอย่างไรต่อไป

ก. ชมว่าเด็กสร้างได้สวยมาก แล้วบอกเด็กว่าอย่าสร้างให้เกินออกมาจากมุมบล็อกแล้วเดินไปหาเด็กคนอื่น ๆ ต่อ

ข. ให้อธิบายว่าเมืองของเด็กประกอบด้วยอะไรบ้าง สร้างอย่างไร และจะสร้างอะไรต่อไป พร้อมทั้งแนะนำให้ไปนำของจากมุมอื่นๆ มาวางประกอบถ้าต้องการ

ค. นำสิ่งของจากมุมอื่นที่ครูคิดว่าเหมาะสมมาวางประกอบในเมืองของเด็กให้สวยงาม

ง. แนะนำเด็กในการเก็บไม้บล็อกให้เป็นระเบียบหลังจากเล่นเสร็จ

จ. บอกเด็กให้เตรียมตัวเก็บของเข้าที่เดิมให้เรียบร้อยเพราะจะหมดเวลาแล้ว หากเก็บไม่ทันจะถูกทำโทษ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการปฏิบัติของผู้ดูแลเด็ก เกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย มีจำนวนข้อให้เลือกตอบ 44 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย คือ ด้านที่ 1 จำนวน 10 ข้อ ด้านที่ 2 จำนวน 10 ข้อ ด้านที่ 3 จำนวน 9 ข้อ ด้านที่ 4 จำนวน 7 ข้อ และด้านที่ 5 จำนวน 8 ข้อ โดยผู้ตอบเลือกตอบข้อที่ตรงกับกรปฏิบัติของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตัวอย่าง แบบสอบถามการปฏิบัติ ด้านที่ 1 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
โปรดขีด × ลงใน หน้าข้อความที่ท่านปฏิบัติ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ด้านที่ 1: การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก

- 1.1 สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กๆ และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็ก
- 1.2 เปิดโอกาสให้เด็กพูดคุยกับเพื่อนและครูในขณะที่ทำกิจกรรมต่างๆ
- 1.3 ให้เด็กทำในสิ่งที่ท้าทายความสามารถและมีโอกาสประสบความสำเร็จ
- 1.4 นำข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถ ความชอบและความสนใจของเด็กแต่ละคนและเด็กทั้งกลุ่มมาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างหลักสูตรจัดสิ่งแวดล้อมและสร้างปฏิสัมพันธ์
- 1.5 จัดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ที่เด็กจัดกลุ่มกันเองหรือครูจัดให้
- 1.6 นำวัฒนธรรมและภาษาของเด็กที่บ้านมาเชื่อมโยงในการจัดกิจกรรมต่างๆ
- 1.7 จัดสื่ออุปกรณ์หลากหลายรูปแบบให้เด็กได้เลือกใช้ในการเล่นหรือการทำกิจกรรม
- 1.8 สังเกต ดูแลความปลอดภัยและแนะนำเด็กในการเล่นและเลือกใช้อุปกรณ์
- 1.9 จัดตารางเวลาให้มีช่วงเวลาของการทำกิจกรรมและการพักผ่อนสลับกัน
- 1.10 ยืดหยุ่นเวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ ของเด็ก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแจกแบบวัดความรู้และแบบสอบถามการปฏิบัติให้แก่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 223 คน และ รัคืนด้วยตนเอง ในช่วงเวลาที่มีการอบรมผู้ดูแลเด็ก ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2557

4. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล นำข้อมูลมาหาความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย และนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยายจากตารางเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลของการวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับความรู้และการปฏิบัติของผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สรุปผลการวิจัย นำเสนอข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ดูแลเด็กทั้งหมด 223 คน จาก 4 ภาคทั่วประเทศ คือ ภาคเหนือ 50 คน คิดเป็นร้อยละ 22.42 ภาคกลาง 69 คน คิดเป็นร้อยละ 30.94 ภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ 56 คน คิดเป็นร้อยละ 25.11 และภาคใต้ 48 คน คิดเป็นร้อยละ 21.52 มีสถานภาพเป็นครูผู้ดูแลเด็ก คือได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการแล้ว 65 คน คิดเป็นร้อยละ 29.14 และมีสถานภาพเป็นผู้ดูแลเด็ก 158 คน คิดเป็นร้อยละ 70.85 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 99.60 อายุมากที่สุดอยู่ระหว่าง 36 – 45 ปี ร้อยละ 41.70 รองลงมา 26 – 35 ปี ร้อยละ 41.30 ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.30 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาปฐมวัย มีประสบการณ์ทำงานกับเด็กปฐมวัยมากที่สุดระหว่าง 5 – 10 ปี ร้อยละ 46.60 ปัจจุบันทำงานกับเด็กอายุระหว่าง 3 – 4 ปี มากที่สุดร้อยละ 45.30 รองลงมาอายุระหว่าง 2 – 3 ปี ร้อยละ 35.0 ส่วนใหญ่ร้อยละ 64.60 ทำงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ร้อยละ 99.60 เคยได้รับการอบรมทางการศึกษาปฐมวัย จำนวนชั่วโมงที่ได้รับการอบรมต่อปี มากกว่า 50 ชั่วโมง มากที่สุดร้อยละ 37.70 สำหรับความรู้สึกที่มีต่อวิชาชีพครูปฐมวัย พบว่า ร้อยละ 51.56 ภูมิใจในวิชาชีพครู รองลงมาร้อยละ 34.97 รักและศรัทธาในวิชาชีพครู และร้อยละ 9.86 คิดว่าเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ ได้รับการยกย่อง และมีความสุขกับวิชาชีพครู

ตอนที่ 2 ความรู้ของผู้ดูแลเด็ก เกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ผลจากการวิเคราะห์แบบวัดความรู้พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบวัดความรู้ของผู้ดูแลเด็ก คือ 20.27 ผู้ดูแลเด็กมีความรู้มากที่สุดคือ การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองในเรื่องการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง และการสร้างความรู้และความเข้าใจกับผู้ปกครอง คิดเป็นร้อยละ 94.17 และมีความรู้น้อยที่สุด คือ การสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ ในเรื่องกลยุทธ์การสอน คิดเป็นร้อยละ 10.76 สำหรับผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดความรู้รายด้านพบว่า

2.1 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พบว่า ผู้ดูแลเด็กมีความรู้มากที่สุดร้อยละ 93.72 คือ สิ่งแวดล้อมและตารางเวลา และมีความรู้น้อยที่สุดร้อยละ 42.60 คือ การส่งเสริมกลุ่มและการตอบสนองความต้องการรายบุคคล

2.2 การสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ พบว่า ผู้ดูแลเด็กมีความรู้มากที่สุด ร้อยละ 83.86 คือ การจูงใจและการแนะแนว และมีความรู้น้อยที่สุดร้อยละ 10.76 คือ กลยุทธ์การสอน

2.3 การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม พบว่าผู้ดูแลเด็กมีความรู้มากที่สุด ร้อยละ 87.89 คือ เนื้อหาหลักสูตรและแนวคิด และมีความรู้น้อยที่สุด ร้อยละ 55.60คือ ความต่อเนื่องของพัฒนาการและการเรียนรู้

2.4 การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก พบว่า ผู้ดูแลเด็กมีความรู้มากที่สุดร้อยละ 91.48 คือ การรายงานผลการประเมิน และมีความรู้น้อยที่สุด ร้อยละ 30.04 คือ การนำผลการประเมินไปใช้

2.5 การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง พบว่า ผู้ดูแลเด็กมีความรู้มากที่สุด ร้อยละ 94.17 คือการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง และการสร้างความรู้ความเข้าใจกับผู้ปกครอง และมีความรู้น้อยที่สุด ร้อยละ 52.47 คือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ตอนที่ 3 การปฏิบัติของผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ผลจากการวิเคราะห์แบบสอบถาม พบว่า ผู้ดูแลเด็กมีการปฏิบัติมากที่สุด คือการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในเรื่องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็ก คิดเป็นร้อยละ 91.50 และมีการปฏิบัติที่น้อยที่สุด คือ การสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ในเรื่องจัดประสบการณ์หรือใช้สื่อที่ซับซ้อนมากขึ้น เมื่อเด็กทำได้แล้ว เปิดโอกาสให้มีการทบทวนหรือทำซ้ำ คิดเป็นร้อยละ 29.60 สำหรับผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามรายด้าน พบว่า

3.1 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พบว่า การปฏิบัติที่มากที่สุด ร้อยละ 91.50 คือ การส่งเสริมบรรยากาศที่ดีสำหรับการเรียนรู้ เรื่อง สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็ก การปฏิบัติที่น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.70 เท่ากัน มี 2 ประเด็น คือ (1) การส่งเสริมบรรยากาศที่ดีสำหรับการเรียนรู้ เรื่อง ให้เด็กทำในสิ่งที่ท้าทายความสามารถและมีโอกาสประสบความสำเร็จ และ (2) สิ่งแวดล้อมและตารางเวลา เรื่อง จัดตารางเวลาให้มีช่วงเวลาของการทำกิจกรรมและการพักผ่อน

3.2 การสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ พบว่า การปฏิบัติที่มากที่สุดร้อยละ 84.80 คือ ภาษาและการสื่อสาร เรื่อง จัดให้เด็กได้มีโอกาสอธิบายผลงานของตนเองและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การปฏิบัติที่น้อยที่สุด ร้อยละ 29.60 คือ กลยุทธ์การสอน เรื่อง จัดประสบการณ์หรือใช้สื่อที่ซับซ้อนมากขึ้นเมื่อเด็กทำได้แล้วเปิดโอกาสให้มีการทบทวนหรือทำซ้ำ

3.3 การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม พบว่า การปฏิบัติที่มากที่สุด คือ ความต่อเนื่องของพัฒนาการและการเรียนรู้ เรื่องวางแผนการจัดประสบการณ์โดยให้เด็กเรียนรู้จากการสำรวจ สังเกต ทดลอง และลงมือปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 78.90 การปฏิบัติที่น้อยที่สุด คือ เนื้อหาหลักสูตรและแนวคิด เรื่อง ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในการอ่านและเขียน ส่งเสริมให้เด็กถ่ายทอดความคิด โดยการวาดและการเขียนอย่างเสรีรวมทั้งส่งเสริมให้เด็กอ่านคำคุ้นเคยและสัญลักษณ์ต่างๆที่มีความหมายต่อเด็กคิดเป็นร้อยละ 61.40

3.4 การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก พบว่า การปฏิบัติที่มากที่สุดร้อยละ 91.0 คือ วิธีการประเมิน เรื่อง ประเมินโดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และวิธีการอื่นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลตามที่กำหนดไว้ในแบบประเมิน การปฏิบัติที่น้อยที่สุด ร้อยละ 31.40 คือการนำผลการประเมินไปใช้ เรื่อง นำผลการประเมินมาใช้ในการประเมินคุณภาพของโปรแกรม

3.5 ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง พบว่า การปฏิบัติที่มากที่สุดร้อยละ 89.20 คือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เรื่อง เชิญผู้ปกครองร่วมกิจกรรมต่างๆที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น รองลงมา เรื่อง ให้การต้อนรับและพูดคุยกับผู้ปกครองสม่ำเสมอ ปรึกษาและแก้ปัญหาาร่วมกันคิดเป็นร้อยละ 88.80 การปฏิบัติที่น้อยที่สุด ร้อยละ 66.40 คือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เรื่อง เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามาช่วยเหลือ และร่วมกิจกรรมประจำวันกับเด็ก

อภิปรายผลการวิจัย

ด้านความรู้ของผู้ดูแลเด็กในการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย พบว่า ผู้ดูแลเด็กมีความรู้มากที่สุด คือ การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ผลมีความสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย ที่ส่วนใหญ่มี

ชีวิตในชุมชน เป็นครอบครัวใหญ่ อยู่ร่วมกันทั้ง ปู่ ย่า หรือ ตา ยาย หรือ พี่น้องของพ่อแม่ กับ พ่อ แม่ และ เด็ก ด้วยธรรมชาติของคนที่มีชีวิตอยู่ในชุมชนชนบท มีชีวิตอยู่ร่วมกันส่วนใหญ่ จะมีจิตใจดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีอะไรก็แบ่งปันกัน ยิ้มแย้มทักทายเมื่อพบกัน ผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่จะเป็นคนในชุมชน นั้นๆ มีโอกาสได้พบปะกับครอบครัวของเด็ก ในวิถีชีวิตประจำวัน และการพูดคุยกับผู้ปกครอง ขณะมารับ - ส่ง เด็กเป็นประจำทุกวัน ทำให้ง่ายในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ด้วยสามารถสื่อสารสองทางได้ ตลอดเวลา ทำให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือกัน เพื่อการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามในการพัฒนาเด็ก

ด้านการปฏิบัติของผู้ดูแลเด็กที่เหมาะสมพัฒนาการเด็กปฐมวัย พบว่า ผู้ดูแลเด็กปฏิบัติมากที่สุดคือ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็ก ข้อค้นพบตรงกับการศึกษาของ อรพรรณ บุตรกตัญญู (2542) ที่พบว่า ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 93.91 ปฏิบัติในเรื่องนี้เช่นกัน ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ดูแลเด็ก ทั้งในด้านความรู้ และ ด้านการปฏิบัติ จะพบว่า ผู้ดูแลเด็กมีความโดดเด่นในเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ ที่น่าจะมีผลดี ในการสร้างบรรยากาศที่มีความเป็นมิตร ทำให้เด็กมีความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย และมีความสบายใจ ในการที่จะได้รับการดูแลและการศึกษากับผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่เป็นมิตรที่ดีกับเด็ก การส่งเสริมให้เด็กมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งรายบุคคล กลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ น่าจะดำเนินการไปได้ด้วยดีทั้งภายใน และภายนอกห้องเรียน จากความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของผู้ใหญ่และเด็ก และระหว่างเด็ก

10

ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและเด็กที่เป็นจุดเด่นของผู้ดูแลเด็ก ทั้งในด้านความรู้และการปฏิบัติ แต่ผลการวิเคราะห์ประเด็นย่อย ยังพบจุดที่ต้องพัฒนาให้มากยิ่งขึ้น คือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามาช่วยเหลือ และร่วมกิจกรรมประจำวันกับเด็ก ซึ่ง NAEYC (2009) ได้เสนอไว้ว่า ให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โปรแกรมเกี่ยวกับการดูแลและให้ การศึกษาแก่เด็ก และให้ผู้ปกครองเป็นแหล่งเรียนรู้ ครูและครอบครัวควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับ พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ผ่านการสื่อสารในแต่ละวัน และการสัมมนาที่มีการวางแผนไว้ กฎหมาย การศึกษา (National Education Act B.E. 2542/1999) ของประเทศไทยได้มีกำหนดในเรื่องนี้ไว้เช่นกัน แต่ การปฏิบัติยังไม่ทั่วถึง อาจจะเป็นด้วยสถานศึกษายังไม่พร้อมที่จะเปิดรับผู้ปกครอง อาจจะเป็นด้วยความเกรงใจ ของผู้ปกครองที่ไม่ต้องการมาท้าวท้วงงานในห้องเรียน คิดว่าไม่ใช่หน้าที่ หรืออาจจะด้วยภารกิจที่มีมากจนไม่สามารถจัดสรรเวลามาร่วมได้ อย่างไรก็ตาม ในการให้การศึกษาแก่ผู้ปกครอง หรือการปฐมนิเทศผู้ปกครอง การขอความร่วมมือจากบ้านและชุมชน ก็ควรจะต้องเป็นหัวข้อหนึ่งที่กำหนดไว้ในวาระการประชุม

ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านความรู้ และด้านการปฏิบัติที่ผู้ดูแลเด็กมีน้อยที่สุด คือ การสอนที่ ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ เมื่อพิจารณารายละเอียดในประเด็นย่อย มีความรู้น้อยที่สุด คือ กลยุทธ์การสอน โดยเฉพาะในเรื่อง จัดประสบการณ์หรือใช้สื่อที่ซับซ้อนมากขึ้น เมื่อเด็กทำได้แล้ว เปิดโอกาสให้มีการ ทบทวนหรือทบทวนซ้ำ ซึ่งผลการวิจัยตรงกับการศึกษาของ อรพรรณ บุตรกตัญญู (2542) ที่พบว่า ครูส่วนน้อย ที่สุด ร้อยละ 21.55 มีความเข้าใจในเรื่องนี้ ข้อค้นพบในเรื่องนี้ น่าสนใจที่ควรศึกษาเพิ่มเติมว่ามีปัจจัยอะไรที่ ทำให้ผู้ดูแลเด็กมีความรู้ และการปฏิบัติที่น้อยที่สุด เพราะผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่ เรียนจบปริญญาตรีการศึกษา ปฐมวัย ซึ่งน่าจะได้รับความรู้และแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กมาเพียงพอแล้วจาก กระบวนการจัดการเรียนการสอน ในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตทางการศึกษาปฐมวัย ถ้าเกิดจากความไม่

สมบูรณในการพัฒนาผู้ดูแลเด็กจากกระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูปฐมวัย ก็ควรจะได้มีการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความเหมาะสม นำไปสู่ความรู้และการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อไป เพราะกลยุทธ์การสอนที่หลากหลายของครูจะเป็นจุดที่ช่วยต่อยอดความคิด และการปฏิบัติของเด็กให้ทำอะไรที่ทำหยาบมากขึ้น ดังข้อมูลที่ Richard, Brown and Sanders (2002) ได้เสนอไว้ว่า การใช้ยุทธศาสตร์การสอนที่หลากหลาย จะช่วยส่งเสริมทักษะของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด การใช้วิธีการเดียวจะประสบความสำเร็จกับเด็กบางคน แต่อาจจะล้มเหลวกับเด็กคนอื่น และน่าเสียดายที่นักการศึกษาไม่คุ้นเคยกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการสำหรับเด็กปฐมวัย เช่นเดียวกับ NAEYC (2009) ที่สรุปไว้ว่า การเรียนรู้และพัฒนาการจะเกิดขึ้นเมื่อได้รับพัฒนาการใหม่อยู่บนฐานที่ว่า เด็กเรียนรู้อะไรแล้ว และที่ทำได้ และเมื่อประสบการณ์การเรียนรู้ มีเพียงพอในการรับทักษะใหม่ ความสามารถและความรู้ใหม่ การสอนที่มีประสิทธิภาพไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่จะเป็นการสอนที่เหมาะสมกับพัฒนาการอย่างตั้งใจ และจะดำเนินการสอนไปให้ถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ และยังสามารถนำเสนอยุทธศาสตร์การสอน 10 ประการ เพื่อประสิทธิผลของการสอน ที่จะนำไปสู่การพัฒนาเด็กไปได้ถึงจุดสูงสุด ด้วยการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ผู้ดูแลเด็กตามประเด็นต่างๆ ที่มีความรู้และการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด รวมถึงมีการนิเทศติดตามผล จากกรณีศึกษาภายในและภายนอกให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องด้วยผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของความรู้สึกรักที่มีต่อวิชาชีพครูปฐมวัย ผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่ได้ระบุว่าภูมิใจในวิชาชีพครู รักและศรัทธาในวิชาชีพครู ดังนั้น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศติดตามช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ ให้เกิดแรงจูงใจภายใน มุ่งหวังพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลแก่เด็ก ด้วยการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการน่าจะดำเนินการไปได้ด้วยดี จากความภูมิใจและความรักที่มีต่อวิชาชีพ

2. ควรมีการวิเคราะห์หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย และกระบวนการจัดการเรียนการสอน ของสถาบันที่ผู้ดูแลเด็กจบการศึกษาปริญญาตรี เพื่อจะได้ทราบจุดอ่อน จุดแข็งของหลักสูตร ที่จะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตร และการสอนสำหรับนักศึกษาต่อไป เนื่องด้วยผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้ดูแลเด็กมีความรู้ที่น้อยที่สุดทั้งด้านความรู้ และด้านการปฏิบัติในประเด็นย่อย เกี่ยวกับหลักสูตร กลยุทธ์การสอน ความต่อเนื่องของพัฒนาการและการเรียนรู้ การนำผลประเมินไปใช้ในการประเมินคุณภาพของโปรแกรม และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ซึ่งประเด็นย่อยเหล่านี้ล้วนเป็นหัวใจสำคัญที่มีผลต่อการดูแลและการให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย รวมถึงมีความสำคัญในการตัดสินใจ สำหรับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ

3. ควรส่งเสริมให้ทำการวิจัยทางการศึกษาและวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอน จากความสนใจของผู้ดูแลเด็กแต่ละคน อาจหาที่ปรึกษาช่วยแนะนำการทำวิจัยให้เป็นระบบอย่างเข้าใจในสิ่งที่ต้องการศึกษา และประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษานั้นๆ

สรุป

การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ เป็นกรอบของแนวคิดในการทำงานกับเด็ก โดยแนวทางที่นำเสนอ เพื่อการปฏิบัติในการส่งเสริมเด็กปฐมวัย ให้เกิดการเรียนรู้และมีพัฒนาการที่ดีที่สุด เด็กจะได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้น เมื่อได้มีส่วนร่วมในโปรแกรมที่เห็นคุณค่าและสนับสนุนความเหมาะสมของอายุ ความเหมาะสมของแต่ละบุคคล และการปฏิบัติที่เหมาะสมกับวัฒนธรรม ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้เห็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรทางการศึกษาปฐมวัย ที่นอกเหนือจากความรู้ความเข้าใจในสาระต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย การฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่สร้างความเข้าใจในการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก ควรมีการขยายวงไปในรายวิชาต่างๆ ให้นักศึกษามีประสบการณ์ในการทำงานกับเด็ก เกิดความเข้าใจเด็กแต่ละวัยมากขึ้น และควรจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการทำงานกับเด็กที่ครอบคลุมทั้ง วัยทารก วัยเตาะแตะ และวัยอนุบาล จะได้เห็นการเชื่อมต่อระหว่างวัย และเมื่อจบการศึกษาจะได้ทำงานได้ในวงกว้างขึ้น สำหรับผู้ที่ทำงานเป็นครู / ผู้ดูแลเด็ก ก็คงต้องมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี เพื่อให้มีการปฏิบัติต่อเด็กอย่างเข้าใจ มีความเหมาะสมกับพัฒนาการได้ทั้ง 5 ด้าน การอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศติดตามช่วยเหลือ จนเกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน และต่อยอดไปเรื่อยๆ น่าจะเป็นคำตอบสำหรับผู้มีวิชาชีพครู

รายการอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด

อรพรรณ บุตรกัตถัญญ (2542) การศึกษาความเข้าใจของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bredekamp, S. (2010) "Chapter 3 Understanding and Applying Developmentally Appropriate Practice," **Effective practices in early childhood education : Building a foundation**, Online : <http://www.learningace.com/textbooks/12090-effective-practices-in-early-childhood-education-building-a-foundation> published on : 01/04/2010.

Gestwicki, C. (1999) **Developmentally appropriate practice : Curriculum and Development in early education**. 2nd edition, New York : Delmar Publishers.

Hae Kyoung Kim (2011). " Developmentally appropriate practice (DAP) as defined and interpreted by early childhood preservice teachers : beliefs about DAP and influences of teacher education and field experience," **SRATE Journal**, 20 (2), 12 - 22.

Kirshenbaum, K. (2000) **Helping preschool teachers implement developmentally appropriate child care practices utilizing a 4 - point strategy to prepare preschoolers for kindergarten readiness**. Dissertation for Doctor of Education Practicum II Report, Nova Southeastern University. (ERIC)

NAEYC (2009). **Developmentally appropriate practice in early childhood programs serving children from birth though age 8, adopted 2009**, A position statement of the National Association for the Education of Young Children. Online : www.naeyc.org/dap.

NAEYC (2009). **5 Guidelines for effective teaching**, Online : [http:// www.naeyc.org/DAP](http://www.naeyc.org/DAP).

NAEYC (2009). **10 Effective DAP teaching strategies**, Online : [http:// www.naeyc.org/DAP](http://www.naeyc.org/DAP).

Office of the National Education Commission (2000). **National Education Act B. E. 2542 (1999)**. Bangkok : Prig Wan Graphic Co. Ltd.

Richard, R. J., Brown, A, and Sanders, J. (2002). **What appropriate about developmentally appropriate practice? Observing early childhood development center classroom environments**, CEDER Yearbook 2001.